

**PROCEDURY POSTĘPOWANIA  
PRACOWNIKÓW SZKOŁY  
W SYTUACJACH  
KRYZYSOWYCH**

**SZKOŁA PODSTAWOWA NR 12  
IM. ARMII KRAJOWEJ  
W ZGIERZU**

## **SPIS TREŚCI**

### **I. KRYZYSY WYCHOWAWCZE**

- 1. Procedura postępowania w przypadku złego samopoczucia ucznia w szkole**
- 2. Procedura postępowania po zaistnieniu wypadku uczniowskiego**
- 3. Procedura postępowania w przypadku zakłócenia toku lekcji**
- 4. Procedura postępowania nauczycieli w przypadku agresywnego zachowania ucznia**
- 5. Procedura postępowania w sytuacji bójki między uczniami na terenie szkoły**
  
- 6. Procedura postępowania wobec ucznia używającego wulgaryzmów wobec rówieśników, agresja słowna**
- 7. Procedura postępowania wobec aktów wandalizmu na terenie szkoły, niszczenia mienia szkoły lub osób**
- 8. Procedura postępowania w sytuacji zastraszania, wymuszania, wywierania presji na terenie szkoły oraz innych rodzajów przemocy psychicznej**
- 9. Procedura postępowania w sytuacji kradzieży na terenie szkoły**
- 10. Procedura postępowania w przypadku nieobecności ucznia w szkole**
- 11. Procedura postępowania w sytuacji palenia papierosów przez ucznia na terenie szkoły**
- 12. Procedura postępowania wobec ucznia, który jest pod wpływem alkoholu lub środka psychoaktywnego**
- 13. Procedura postępowania wobec ucznia posiadającego substancję przypominającą narkotyki**
- 14. Procedura postępowania w sytuacji ataku ucznia w stosunku do nauczycieli (agresja słowna, wulgaryzmy)**
- 15. Procedura postępowania w sytuacji agresji fizycznej ucznia w stosunku do nauczycieli**
- 16. Procedura postępowania w sytuacji agresji fizycznej rodziców ucznia lub znieważania w stosunku do nauczycieli**
- 17. Procedura postępowania w sytuacji przemocy domowej**

- 18. Procedura postępowania w przypadku nieprawidłowego wykonywania obowiązków rodzicielskich i braku kontaktu/odmowy współpracy ze szkołą**
- 19. Procedura obowiązująca podczas wyjść i wycieczek**
- 20. Procedury postępowania w przypadku ujawnienia cyberprzemocy**
- 21. Procedura postępowania w przypadku nadużywania/ podejrzenia uzależnienia od mediów elektronicznych**
- 22. Procedura postępowania w przypadku niedozwolonego użycia telefonu komórkowego przez ucznia**
- 23. Procedura postępowania w przypadku przyniesienia do szkoły przez ucznia przedmiotów niebezpiecznych (noża, broni itp. )**
- 24. Procedura postępowania z dzieckiem przewlekle chorym w szkole**
- 25. Procedura postępowania w przypadku samookaleczenia**
- 26. Procedura postępowania w przypadku zabójstwa/samobójstwa**

#### **INNE KRYZYSY W SZKOLE - WYBRANE ZDARZENIA**

- 27. Procedura postępowania w przypadku ewakuacji szkoły**
- 28. Procedura postępowania w przypadku pożaru w budynku szkoły**
- 29. Procedura postępowania w przypadku zagrożenia chorobą zakaźną**
- 30. Procedura postępowania w przypadku ataku terrorystycznego**
- 31. Procedura postępowania w przypadku użycia broni palnej na terenie szkoły**
- 32. Postępowanie w sytuacji otrzymania informacji o podłożeniu ładunku wybuchowego**
- 32. Procedura kontaktowania się z mediami w sytuacjach kryzysowych**

## I. KRYZYSY WYCHOWAWCZE

### *1. Procedura postępowania w przypadku złego samopoczucia ucznia w szkole*

1. W przypadku zgłoszenia złego samopoczucia przez ucznia, nauczyciel kieruje go do pielęgniarki szkolnej. W przypadku nieobecności pielęgniarki, uczeń udaje się do sekretariatu, celem poinformowania o zaistniałej sytuacji.
2. Pielęgniarka szkolna lub wychowawca powiadamia rodziców/opiekunów prawnych ucznia, aby odebrali go ze szkoły lub ustala z nimi dalsze postępowanie w sprawie ucznia.
3. Uczeń oczekuje na przyjazd rodziców w gabinecie pielęgniarki szkolnej, sekretariacie lub klasie.
4. Jeśli stan ucznia wymaga pomocy lekarza, dyrektor/wicedyrektor lub pielęgniarka wzywa pogotowie ratunkowe.
5. Chorego ucznia ze szkoły może odebrać rodzic/opiekun prawny lub osoba wskazana przez opiekuna prawnego.

### *2. Procedura postępowania po zaistnieniu wypadku uczniowskiego*

1. Gdy uczeń ulegnie wypadkowi każdy pracownik szkoły, który był świadkiem wypadku, niezwłocznie zapewnia poszkodowanemu opiekę, w miarę możliwości udziela poszkodowanemu pierwszej pomocy.
2. Pracownik lub wyznaczona osoba doprowadza poszkodowanego (jeżeli jest to możliwe) do gabinetu pielęgniarki szkolnej lub sekretariatu szkoły. Zawiadamia dyrektora/wicedyrektora szkoły.
3. Jeśli nauczyciel ma w tym czasie zajęcia z klasą- prosi o nadzór nad swoją klasą nauczyciela uczącego w najbliższej sali.
4. Jeśli gabinet pielęgniarki jest nieczynny, przekazuje się poszkodowanego dyrektorowi/wicedyrektorowi.
5. Jeśli wypadek został spowodowany niesprawnością techniczną pomieszczenia lub urządzeń, miejsce wypadku należy pozostawić nienaruszone w celu dokonania oględzin lub szkicu.
6. Jeśli wypadek zdarzyłby się w godzinach wieczornych (wieczorki, dyskoteki itp.), gdy nie ma dyrektora/wicedyrektora szkoły, nauczyciel decyduje sam o udzielonej pomocy poszkodowanemu.
7. W każdym trudniejszym przypadku nauczyciel wzywa pogotowie ratunkowe oraz telefonicznie powiadamia dyrektora/wicedyrektora, następnie zawiadamia rodziców.
8. Jeśli wypadek zdarzył się w czasie wycieczki (biwaku)- wszystkie stosowne decyzje podejmuje kierownik imprezy i odpowiada za nie.
9. Szkolna komisja powypadkowa sporządza protokół z wypadku zgodnie z obowiązującymi przepisami w tym zakresie

### **3. Procedura postępowania w przypadku zakłóceniu toku lekcji**

*Poprzez zakłócenie toku lekcji należy rozumieć wszelkie działania uczniów uniemożliwiające normalną realizację zajęć dydaktycznych i wychowawczych (wulgarne zachowanie w stosunku do rówieśników, nauczyciela, głośne rozmowy, spacery po sali, brak reakcji na polecenia nauczyciela).*

1. Nauczyciel reaguje słownie i stanowczo, informuje ucznia o łamaniu przez niego regulaminu szkoły i wynikających stąd konsekwencji.
2. Nauczyciel wpisuje notatkę do e-dziennika (uwagę lub informację do rodziców).
3. Jeżeli uczeń się nie reaguje na prośby nauczyciela, nauczyciel wzywa innego pracownika szkoły w celu zapewnienia bezpieczeństwa uczniom, informuje pedagoga/psychologa lub dyrektora/wicedyrektora szkoły.
4. Informuje o tym fakcie wychowawcę klasy.
5. Wychowawca przeprowadza z uczniem rozmowę i ustala konsekwencje zachowania w zależności od popełnionego wykroczenia.
6. Jeżeli uczeń w sposób poważny naruszył zasady obowiązujące w szkole, wychowawca powiadamia rodziców ucznia o jego zachowaniu.
7. Jeżeli uczeń w rażący sposób złamał zasady, wychowawca wzywa rodziców do natychmiastowego przybycia do szkoły.
8. Nie należy zakłócać toku lekcji innym nauczycielom (np. wychowawcom, których uczniowie popełnili wykroczenie).
9. Wychowawca sporządza notatkę z przebiegu zdarzenia.

### **4. Procedura postępowania nauczycieli w przypadku agresywnego zachowania ucznia**

1. Nauczyciel obserwujący takie zachowanie ma obowiązek przerwania go, używając perswazji słownej.
2. Powiadamia wychowawcę ucznia o zdarzeniu.
3. Wychowawca przeprowadza rozmowę z uczniem w obecności nauczyciela – świadka zdarzenia (zidentyfikowanie ofiary, agresora, świadka, ocena zdarzenia, wyciągnięcie wniosków).
4. Wychowawca sporządza notatkę (opis zdarzenia, osoby uczestniczące, sprawca, poszkodowany), przechowuje ją w dokumentacji wychowawcy.
5. Wychowawca informuje rodziców o zaistniałej sytuacji.
6. Jeżeli sytuacja tego wymaga wychowawca zgłasza sprawę do pedagoga/psychologa szkolnego i dyrektora/wicedyrektora szkoły.
7. Wychowawca w porozumieniu z pedagogiem/psychologiem i dyrektorem/wicedyrektorem szkoły uzgadnia sankcje w stosunku do sprawcy zdarzenia w oparciu o statut szkoły.
8. Wychowawca przekazuje rodzicom w formie pisemnej lub ustnej informacji na temat zastosowanych wobec ucznia konsekwencji.

## ***5. Procedura postępowania w sytuacji bójki między uczniami na terenie szkoły***

1. Nauczyciel obecny przy zajściu wydaje nakaz natychmiastowego zaprzestania bójki, w razie potrzeby rozdziela uczniów przy pomocy innego nauczyciela lub pracownika szkoły.
2. W przypadku obrażeń na ciele, niepokojącego stanu zdrowia ucznia, nauczyciel w pierwszej kolejności powiadamia pielęgniarkę i dyrektora/wicedyrektora szkoły, w razie potrzeby pielęgniarka lub dyrektor/wicedyrektor powiadamia pogotowie ratunkowe.
3. Nauczyciel powiadamia wychowawcę i pedagoga/psychologa, wychowawca rodziców ucznia poszkodowanego.
4. W przypadku braku obrażeń i niepokojących objawów wychowawca i pedagog/psycholog, przeprowadzają rozmowę wyjaśniającą i profilaktyczno-wychowawczą z uczestnikami bójki.
5. Wychowawca klasy wraz z pedagogiem/psychologiem przekazują informację dyrektorowi/wicedyrektorowi szkoły, sporządzana jest notatka ze zdarzenia.
6. Pedagog/psycholog powiadamia kuratora sądowego, jeśli ten sprawuje opiekę nad uczniem, w szczególnych wypadkach Policję lub Sąd Rodzinny.
7. Wychowawca zawiadamia rodziców/prawnych opiekunów.
8. Wobec uczestników zajścia stosuje się kary zapisane w statucie szkoły.
9. Wychowawca zobowiązany jest do sporządzenia notatki z zajścia i przechowywania jej w dokumentacji wychowawcy.

## ***6. Procedura postępowania wobec ucznia używającego wulgaryzmów wobec rówieśników, agresja słowna***

1. Rozmowa nauczyciela z uczniem prowadzona bezpośrednio po zaistniałym zdarzeniu i powiadomienie wychowawcy.
2. W przypadku powtarzających się sytuacji – powiadamiani są rodzice i pedagog.
3. Wychowawca i pedagog opracowują plan pracy z uczniem – kontrakt.
4. Wobec ucznia, który nie przestrzega zasad kontraktu stosuje się system kar zawartych w statucie szkoły.
5. Wychowawca zobowiązany jest do sporządzenia notatki z zajścia i przechowywania jej w dokumentacji wychowawcy.

## ***7. Procedura postępowania wobec aktów wandalizmu na terenie szkoły, niszczenia mienia szkoły lub osób***

1. Sprawę wyjaśnia - przeprowadza rozmowę - nauczyciel dyżurny lub nauczyciel, podczas zajęć którego doszło do zajścia.
2. Nauczyciel powiadamia wychowawcę klasy.
3. Wychowawca przeprowadza z uczniem rozmowę wyjaśniającą - wyjaśnia okoliczności zajścia i szacuje straty.
4. Wychowawca zawiadamia dyrektora/wicedyrektora i pedagoga o zajściu, konsultuje z dyrektorem szkoły dalsze postępowanie.
5. Wychowawca powiadamia rodziców o zachowaniu dziecka, wzywa ich do szkoły i przekazuje rodzicom decyzję dyrektora szkoły o zadośćuczynieniu.

6. Dyrektor szkoły decyduje o dalszym postępowaniu, w zależności od szkodliwości czynu (nakazuje naprawienie szkody lub pokrycie kosztów, a w szczególnych przypadkach powiadamia policję lub sąd rodzinny).
7. Wychowawca zobowiązany jest do sporządzenia notatki z zajścia i przechowywania jej w dokumentacji wychowawcy.

### ***8. Procedura postępowania w sytuacji zastraszania, wymuszania, wywierania presji na terenie szkoły oraz innych rodzajów przemocy psychicznej***

1. Zajście zgłasza się do nauczyciela dyżurującego lub wychowawcy.
2. Wychowawca niezwłocznie informuje dyrektora/wicedyrektora szkoły, pedagoga/psychologa.
3. Wychowawca wyjaśnia okoliczności zajścia, w obecności pedagoga/psychologa.
4. W uzasadnionych przypadkach powiadamia dyrektora/wicedyrektora szkoły.
5. Wychowawca powiadamia rodziców.
6. Wobec winnego ucznia stosuje się kary zapisane w statucie szkoły.
7. Wychowawca zobowiązany jest do sporządzenia notatki z zajścia i przechowywania jej w dokumentacji wychowawcy.

### ***9. Procedura postępowania w sytuacji kradzieży na terenie szkoły***

**Uwaga: Uczeń na własną odpowiedzialność przynosi do szkoły wartościowe przedmioty /telefon komórkowy, biżuteria, itp./ - szkoła nie odpowiada za przedmioty wartościowe uczniów.**

1. Poszkodowany uczeń zgłasza kradzież nauczycielowi lub wychowawcy.
2. Następuje wyjaśnienie okoliczności zajścia kradzieży między poszkodowanym a wychowawcą.
3. O zajściu należy poinformować dyrektora/wicedyrektora oraz pedagoga.
4. W każdym przypadku kradzieży wychowawca informuje rodziców obu stron zajścia i przeprowadza rozmowę z uczniami w obecności rodziców.
5. Pedagog powiadamia kuratora sądowego, jeśli ten sprawuje opiekę nad uczniem.
6. Wychowawca zobowiązany jest do sporządzenia notatki z zajścia i przechowywania jej w dokumentacji wychowawcy.
7. W szczególnych przypadkach (dyrektor/wicedyrektor) powiadamiana jest Policja.

### ***10. Procedura postępowania w przypadku nieobecności ucznia w szkole***

1. Wychowawca analizuje nieobecności i spóźnienia ucznia w szkole.
2. Wychowawca usprawiedliwia nieobecności uczniów na podstawie pisemnego lub ustnego usprawiedliwienia rodziców/prawnych opiekunów (nieobecności powyżej 2 tygodni usprawiedliwiane są na podstawie zaświadczenia wydanego przez lekarza).
3. Rodzic ma obowiązek do usprawiedliwienia nieobecności ucznia pisemnie lub ustnie w ciągu tygodnia.
4. Jeżeli uczeń ma nieobecności nieusprawiedliwione wychowawca kontaktuje się z rodzicami ucznia i zawiadamia o nieusprawiedliwionych nieobecnościach ucznia.

5. W przypadku braku usprawiedliwienia nieobecności ucznia od rodziców, wychowawca klasy wzywa do szkoły rodziców/opiekunów prawnych ucznia i przeprowadza rozmowę w celu wyjaśnienia przyczyny nieobecności dziecka w szkole.
6. Wychowawca zaleca rodzicom szczególny nadzór nad dzieckiem.
7. W przypadku niepodjęcia przez rodziców współpracy z wychowawcą i powtarzania się niepokojących faktów, szkoła występuje do Sądu Rodzinnego z prośbą o sprawdzenie sytuacji rodzinnej ucznia.

### ***11. Procedura postępowania w sytuacji palenia papierosów przez ucznia na terenie szkoły***

1. Nauczyciel lub pracownik szkoły nakazuje zaprzestanie palenia i konfiskuje papierosy (e-papierosy).
2. Zawiadamia wychowawcę klasy.
3. Wychowawca zawiadamia rodziców i pedagoga.
4. Wobec ucznia palącego na terenie szkoły wyciągane są konsekwencje.
5. Wychowawca zobowiązany jest do sporządzenia notatki z zajścia i przechowywania jej w dokumentacji wychowawcy.

### ***12. Procedura postępowania wobec ucznia, który jest pod wpływem alkoholu lub środka psychoaktywnego***

1. Wychowawca lub osoba interweniująca odizolowuje ucznia, ale nie pozostawia go samego (np. pozostawia go pod opieką pielęgniarki lub sekretariatu).
2. Powiadamia o tym fakcie rodziców/opiekunów, których zobowiązuje do natychmiastowego przybycia do szkoły.
3. Dyrektor zawiadamia policję i/lub Sąd Rodzinny.
4. Uczeń i rodzice są kierowani przez pedagoga do odpowiednich instytucji.
5. Z przeprowadzonych działań wychowawca sporządza notatkę służbową.

### ***13. Procedura postępowania wobec ucznia posiadającego substancję przypominającą narkotyki***

1. Nauczyciel zabezpiecza substancję do czasu przyjazdu policji.
2. Powiadamia dyrektora szkoły i wzywa w trybie natychmiastowym rodziców/opiekunów ucznia.
3. Pedagog/psycholog bądź dyrektor/wicedyrektor próbuje ustalić od kogo uczeń nabył substancję.
4. Dyrektor/wicedyrektor przekazuje zabezpieczoną substancję policji oraz informacje dotyczące zdarzenia.
5. Z przeprowadzonych działań wychowawca lub pedagog sporządza notatkę służbową.



#### **14. Procedura postępowania w sytuacji ataku ucznia w stosunku do nauczycieli (agresja słowna, wulgaryzmy)**

1. Poszkodowany nauczyciel powiadamia wychowawcę i pedagoga/psychologa.
2. Wychowawca wyjaśnia okoliczności zajścia, powiadamia dyrektora/wicedyrektora.
3. Wychowawca wzywa rodziców ucznia i następuje opracowanie planu pracy z uczniem, w porozumieniu z pedagogiem/psychologiem.
4. W przypadku znieważenia nauczyciela, dyrektor powiadamia Policję.
5. Wobec ucznia stosuje się kary zapisane w statucie szkoły.
6. Wychowawca zobowiązany jest do sporządzenia notatki z zajścia i przechowywania jej w dokumentacji wychowawcy.

#### **15. Procedura postępowania w sytuacji agresji fizycznej ucznia w stosunku do nauczycieli**

1. Powiadomienie dyrektora szkoły.
2. Dyrektor powiadamia Policję.
3. Wychowawca wzywa rodziców w trybie natychmiastowym do szkoły.
4. Wobec sprawcy stosuje się kary zapisane w statucie szkoły.
5. Wychowawca zobowiązany jest do sporządzenia notatki z zajścia i przechowywania jej w dokumentacji wychowawcy.

#### **16. Procedura postępowania w sytuacji agresji fizycznej rodziców ucznia lub znieważenia w stosunku do nauczycieli**

1. Powiadomienie dyrektora szkoły.
2. Dyrektor powiadamia Policję.
3. Poszkodowany nauczyciel zobowiązany jest do sporządzenia notatki z zajścia i przekazania jej dyrektorowi.

#### **17. Procedura postępowania w sytuacji przemocy domowej**

1. Nauczyciel lub wychowawca, który podejrzewa, że uczeń jest ofiarą przemocy domowej zawiadamia pedagoga/psychologa oraz pielęgniarkę szkolną.
2. Pedagog/psycholog szkolny przeprowadza rozmowę z uczniem, a następnie z jego rodzicami /prawnymi opiekunami/ w celu wyjaśnienia sytuacji.
3. Jeżeli sygnały świadczące o przemocy są prawdopodobne, dyrektor i pedagog/psycholog kontaktują się z MOPS lub Sądem Rodzinnym w celu zbadania środowiska ucznia.
4. Wychowawca/pedagog/psycholog wypełnia „Niebieską Kartę” część A.

### ***18. Procedury postępowania w przypadku nieprawidłowego wykonywania obowiązków rodzicielskich i braku kontaktu/odmowy współpracy ze szkołą.***

1. Wychowawca klasy informuje pedagoga/psychologa.
2. Pedagog/ psycholog wspólnie z wychowawcą informują Sąd rodzinny z prośbą o sprawdzenie sytuacji rodzinnej ucznia;
3. Dziecko zostaje otoczone pomocą psychologiczno-pedagogiczną.

### ***19. Procedury obowiązujące podczas wycieczek i wyjść szkolnych.***

1. W przypadku nagłej choroby lub wypadku należy skontaktować się z rodzicami ucznia, którzy mogą udzielić niezbędnych informacji o przyjmowanych lekach i alergenach.
2. W przypadku nie ustąpienia objawów choroby należy powiadomić rodziców i/lub wezwać pogotowie ratunkowe, stosować się do wskazań lekarza,
3. Jeżeli zachodzi potrzeba hospitalizacji ucznia należy towarzyszyć mu do przyjazdu opiekunów prawnych.

### ***20. Procedura postępowania w przypadku ujawnienia cyberprzemocy.***

1. Każdy pracownik w sytuacji ujawnienia cyberprzemocy na terenie szkoły zobligowany jest poinformować o sprawie wychowawcę, pedagoga/psychologa oraz dyrektora/wicedyrektora szkoły.
2. Wychowawca, pedagog/psycholog ustalają okoliczności zdarzenia, starają się ustalić sprawcę zdarzenia i zabezpieczają dowody.
3. Dyrektor/wicedyrektor, wychowawca oraz pedagog/psycholog podejmują decyzję do dalszych działań:
  - a) gdy nie można ustalić sprawcy lub sprawca nie jest uczniem placówki:
    - zawiadamiani są rodzice ofiary;
    - rodzice są zobowiązani do powiadomienia o zdarzeniu policji;
    - pedagog/psycholog przeprowadza z poszkodowanym rozmowę wspierającą
  - b) gdy sprawcą jest uczeń naszej szkoły:
    - pedagog/psycholog z wychowawcą przeprowadzają rozmowę ze sprawcą, która ma na celu zobowiązanie go do zaprzestania nagannego zachowania oraz usunięcia zdjęć/filmów/informacji;
    - wychowawca zawiadamia rodziców ofiary i sprawcy;
    - rodzice ofiary zostają zobowiązani do powiadomienia o zdarzeniu policji;
    - rodzice sprawcy zostają zawiadomieni o konsekwencjach wobec dziecka;
    - pedagog/psycholog przeprowadza z poszkodowanym rozmowę wspierającą.

## ***21. Procedura postępowania w przypadku nadużywania/podejrzenia uzależnienia od mediów elektronicznych***

1. Każdy pracownik w przypadku podejrzenia nadużywania przez uczniów mediów elektronicznych zobowiązany jest powiadomić wychowawcę ucznia.
2. Wychowawca przeprowadza rozmowę z uczniem. W przypadku potwierdzenia nadużywania przez ucznia e-mediów informuje pedagoga/psychologa oraz zawiadamia rodziców.
3. W celu zweryfikowania podejrzeń organizowane jest spotkanie z rodzicami i uczniem, podczas którego omawiane są zagrożenia i negatywne konsekwencje e-uzależnień.
4. Rodzic informowany jest o możliwości uzyskania pomocy w poradni uzależnień lub innych instytucjach wspierających pracę szkoły.
5. W przypadku niepodjęcia przez rodzica działań zmierzających do wyeliminowania problemu, zawiadamiany jest Sąd Rodzinny.
6. Wychowawca zobowiązany jest do sporządzenia notatki.

## ***22. Procedura postępowania w przypadku niedozwolonego użycia telefonu komórkowego przez ucznia.***

1. W przypadku stwierdzenia, że uczeń złamał zasady dotyczące korzystania z telefonów komórkowych na terenie szkoły, nauczyciel poleca uczniowi wyłączenie aparatu telefonicznego i schowanie go, przypomina o konsekwencjach wynikających z łamania regulaminu.
2. Jeżeli uczeń nie stosuje się do poleceń nauczyciela, nauczyciel informuje rodziców ucznia (uwaga, wiadomość).
3. W przypadku, gdy uczeń ponownie łamie regulamin, nauczyciel informuje o tym wychowawcę.
4. Wobec ucznia stosuje się kary zgodne ze statutem i regulaminem oceniania zachowania.

### **Zasady korzystania z telefonu komórkowego na terenie szkoły i podczas zajęć szkolnych:**

1. Na terenie szkoły i podczas zajęć szkolnych telefon musi być wyłączony.
2. Za zniszczenie, zgubienie czy kradzież na terenie szkoły lub podczas zajęć szkolnych telefonu komórkowego szkoła nie ponosi odpowiedzialności.
3. W uzasadnionych przypadkach uczeń może skorzystać ze swojego telefonu za zgodą nauczyciela i/lub w miejscach do tego wyznaczonych.

## ***23. Procedura postępowania w przypadku przyniesienia do szkoły przez ucznia przedmiotów niebezpiecznych (noża, broni itp.)***

1. Każdy pracownik szkoły, który zauważy lub zostanie poinformowany, że uczeń posiada przedmiot niebezpieczny jest zobowiązany do natychmiastowego odbioru w/w przedmiotu.
2. W sytuacji, gdy uczeń nie przyznaje się do posiadania w/w przedmiotu proszony jest o dobrowolne pokazanie zawartości kieszeni i plecaka.

3. Jeśli uczeń posiada przedmiot niebezpieczny, natychmiast zawiadamiany jest dyrektor/wychowawca/pedagog/psycholog
4. Jeśli uczeń odmówi pokazania zawartości kieszeni/plecaka, a istnieje uzasadnione podejrzenie, że uczeń jest w podejrzeniu posiadania przedmiotów niebezpiecznych, w trybie natychmiastowym wzywani są rodzice ucznia. Dyrektor/wicedyrektor/ wzywa policję w celu przeszukania rzeczy ucznia.
5. Z zajścia należy sporządzić notatkę służbową.

## **24. Procedury postępowania z dzieckiem przewlekle chorym w szkole**

W sytuacji, gdy w szkole jest uczeń przewlekle chory, wychowawca/nauczyciel powinien:

1. Pozyskać od rodziców (opiekunów prawnych) ucznia szczegółowe informacje na temat jego choroby oraz wynikających z niej ograniczeń w funkcjonowaniu;
2. Zapoznać kadrę pedagogiczną i pozostałych pracowników szkoły w zakresie postępowania z chorym dzieckiem na co dzień oraz w sytuacji zaostrzenia objawów czy ataku choroby;
3. W porozumieniu z pielęgniarką lub lekarzem, wspólnie z pracownikami szkoły omówić zasady postępowania w stosunku do każdego chorego ucznia, zarówno na co dzień, jak i w przypadku zaostrzenia objawów czy ataku choroby. Procedury te mogą uwzględniać m.in. przypominanie lub pomoc w przyjmowaniu leków, wykonywaniu pomiarów poziomu cukru, regularnym przyjmowaniu posiłków, sposób reagowania itp. Powinny też określać formy stałej współpracy z rodzicami (opiekunami) tego dziecka oraz zobowiązanie wszystkich pracowników placówki do bezwzględnego ich stosowania;
4. Wspólnie z nauczycielami i specjalistami zatrudnionymi w szkole dostosować formy pracy dydaktycznej, dobór treści i metod oraz organizację nauczania do możliwości psychofizycznych tego ucznia, a także objąć go różnymi formami pomocy psychologiczno-pedagogicznej;
5. W przypadku nasilenia choroby u dziecka podczas pobytu w szkole dyrektor lub nauczyciel niezwłocznie informuje o zaistniałej sytuacji rodziców lub prawnych opiekunów.
6. Pracownicy szkoły mogą zażądać w uzasadnionych przypadkach, uzyskania przez rodzica zaświadczenia od lekarza specjalisty o braku przeciwwskazań do udziału dziecka w wycieczkach, zielonych szkołach i innych imprezach szkolnych.

## **25. Procedura postępowania w przypadku samookaleczenia**

Każdy pracownik szkoły ma obowiązek zareagowania na jakikolwiek sygnał o ryzyku wystąpienia zachowania autodestrukcyjnego ucznia.

1. Po uzyskaniu informacji o zagrożeniu zdrowia/życia ucznia należy, jeżeli jest to możliwe, przeprowadzić ucznia w ustronne, bezpieczne miejsce oraz zapewnić stałą obecność osoby dorosłej.
2. Natychmiast o zdarzeniu powiadomić dyrektora/wicedyrektora szkoły oraz zadzwonić pod numer 112.
3. Poinformować rodziców ucznia i zobowiązać ich do niezwłocznego stawienia się na miejscu zdarzenia.

4. Przekazać ucznia pod opiekę opiekunów prawnych . W przypadku, gdy opiekun prawny nie dojedzie na miejsce zdarzenia, a stan ucznia wymaga hospitalizacji, wyznaczona osoba dorosła towarzyszy uczniowi w drodze do szpitala i pozostaje tam do przyjazdu opiekuna prawnego.
5. Ze zdarzenia sporządzana jest notatka służbowa.
6. W najbliższym możliwym terminie należy zaprosić opiekunów prawnych ucznia do szkoły, zasugerować potrzebę wdrożenia dalszej pomocy i wsparcia ucznia oraz wskazać, gdzie poza szkołą mogą uzyskać pomoc.
7. W przypadku gdy opiekun prawny mimo wyraźnego opisu sytuacji i możliwych konsekwencji nie podejmą odpowiednich działań, należy poinformować sąd rodzinny(jest to zaniedbanie dziecka).
8. Należy monitorować sytuację ucznia w szkole i objąć go właściwą opieką.

## ***26. Procedura postępowania w przypadku zabójstwa/samobójstwa***

1. Natychmiast o zdarzeniu powiadomić dyrektora/wicedyrektora szkoły.
  2. Dyrektor/wicedyrektor powiadamia Policję, pogotowie ratunkowe i przełożonych.
  3. Pedagog powiadamia Poradnię Psychologiczno – Pedagogiczną i organizuje we współpracy pomoc psychologiczną uczniom i nauczycielom.
  4. Dyrektor/wicedyrektor zabezpiecza miejsce zdarzenia do czasu przybycia policji.
  5. Nie należy udzielać informacji mediom, dopóki o śmierci nie powiadomi się najbliższej rodziny.
  6. Dyrektor jak najszybciej powiadamia najbliższą rodzinę o śmierci dziecka. Należy zrobić to twarzą w twarz, unikać telefonu.
  7. Dyrektor w miarę możliwości organizuje pomoc i wsparcie rodzinie zmarłego, w razie potrzeby należy powiadomić pogotowie ratunkowe.
  8. Dyrektor organizuje pracę szkoły w ten sposób, aby możliwy był proces interwencji kryzysowej – udzielenie wsparcia psychologicznego uczniom, pomoc w odreagowaniu traumatycznych przeżyć.
  9. W przypadku próby samobójczej stosuje się obowiązujące procedury jak w przypadku samookaleczeń.
- Należy stosować procedury kontaktowania się z mediami.

## **INNE KRYZYSY W SZKOLE - WYBRANE ZDARZENIA**

### ***27. Procedura postępowania w przypadku ewakuacji szkoły***

1. Decyzję o ewakuacji podejmuje dyrektor szkoły.
2. Niezwłocznie powiadamia wszystkich pracowników przebywających na terenie ewakuowanego odcinka.
3. W pierwszej kolejności ewakuowane są osoby z pomieszczeń zagrożonych.
4. W dalszej kolejności ewakuuje się osoby poczynając od najwyższej kondygnacji, ruch rozpoczynają osoby o ograniczonych zdolnościach poruszania się, strumień ruchu zamykają osoby sprawne fizycznie.
5. Ewakuacja odbywa się zgodnie z opracowaną instrukcją organizacji i przebiegu ewakuacji.
6. Pomieszczenia na parterze w szczególnych przypadkach mogą być opuszczane przez okna.
7. Nauczyciel powinien uporządkować grupę w ten sposób, aby bezpośrednio za nim znajdowały się osoby najsłabsze fizycznie, grupę zamykają odpowiedzialni uczniowie, którzy mogą, w razie potrzeby, wesprzeć słabszych.
8. Nie należy bez potrzeby otwierać okien i drzwi.
9. Pomieszczenia opuszczane nie powinny być zamykane na klucz.
10. Po zakończeniu ewakuacji opiekun grupy zobowiązany jest do sprawdzenia listy obecności.
11. W razie podejrzenia, że ktoś mógł pozostać w strefie zagrożonej, należy powiadomić służby ratownicze.

### ***28. Procedura postępowania w przypadku pożaru w budynku szkoły***

1. W sytuacji zagrożenia pożarem należy zachować przede wszystkim spokój, ocenić sytuację i podjąć działania zgodnie z obowiązującymi procedurami.
2. Jeżeli zauważy się pożar lub otrzyma informację o pożarze, należy natychmiast zaalarmować wszystkie osoby znajdujące się w bezpośrednim otoczeniu strefy objętej pożarem oraz Państwową Straż Pożarną lub zadzwonić pod numer alarmowy **112**.
3. Należy użyć ustalonego alarmu pożarowego sygnalizowanego przez dzwonek szkolny (5 krótkich dzwonków).
4. O zdarzeniu należy poinformować natychmiast dyrektora szkoły lub jego zastępcę.
5. Należy bezzwłocznie przystąpić do gaszenia pożaru przy pomocy sprzętu gaśniczego znajdującego się w budynku.

#### **UWAGA!**

**Nie wolno gasić ognia, którego nie jest się w stanie opanować!**

**Nie gasi się wodą urządzeń pod napięciem oraz cieczy łatwopalnych!**

6. Dyrektor zarządza ewakuację ze strefy zagrożonej. ewakuacja odbywa się zgodnie z procedurami
7. Do przybycia Straży Pożarnej akcją kieruje dyrektor lub osoba przez niego wyznaczona.

8. Wszyscy pracownicy muszą bezwzględnie podporządkować się poleceniom kierującego akcją.
9. Dyrektor zleca pracownikowi ds. technicznych wyłączenie dopływu gazu.
10. Jeżeli to możliwe, dyrektor poleca usunąć z miejsca pożaru i bezpośredniego sąsiedztwa wszelkie znajdujące się tam materiały palne, wybuchowe, toksyczne, a także cenny sprzęt i urządzenia oraz ważne dokumenty, nośniki informacji itp.
11. Nie należy otwierać – bez wyraźnej potrzeby – drzwi i okien do pomieszczeń objętych pożarem; dopływ powietrza sprzyja rozprzestrzenianiu się ognia.
12. Otwierając drzwi do pomieszczeń, w których powstał pożar, należy zachować szczególną ostrożność.
13. Nie należy wchodzić do pomieszczeń objętych pożarem, lecz jeśli to konieczne wchodząc trzeba zachować szczególną ostrożność, w zadymieniu poruszać się w pozycji pochylonej lub na czworakach, blisko posadzki, gdzie jest najwięcej powietrza i lepsza widoczność. Aby nie stracić orientacji należy poruszać się wzdłuż ścian, poręczy; usta zasłonić np. wilgotną chustką.
14. Po przybyciu właściwych służb bezwzględnie należy stosować się do ich poleceń.
15. Dowódcę przybyłych jednostek należy powiadomić o sytuacji i podjętych dotychczas działaniach.

### ***29. Procedura postępowania w przypadku zagrożenia chorobą zakaźną***

1. Po otrzymaniu np. od rodziców lub z mediów informacji o podejrzeniu niebezpiecznej choroby zakaźnej u ucznia należy powiadomić o tym fakcie dyrektora szkoły.
2. Dyrektor potwierdza wiadomość u lekarza – jeśli to możliwe lub dyżurującego inspektora sanitarnego.
3. Dyrektor ustala z dyżurującym inspektorem sanitarnym sposób postępowania.
4. Dyrektor zawiadamia organ prowadzący szkołę oraz Łódzkie Kuratorium Oświaty.
5. Dyrektor nadzoruje przestrzeganie zaleceń służb sanitarnych przez pracowników szkoły i uczniów.
6. Dyrektor przygotowuje informację dla uczniów i rodziców przy współpracy Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej
7. Dyrektor organizuje (w razie potrzeby) spotkanie z rodzicami z lekarzem chorób zakaźnych lub pracownikiem Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej .

### ***30. Procedura postępowania w przypadku ataku terrorystycznego***

#### **Wtargnięcie napastników do obiektu**

1. Poddaj się woli napastników – wykonuj ściśle ich polecenia.
2. Staraj się zwrócić uwagę napastników na fakt, że mają do czynienia z ludźmi (personifikowanie siebie i innych – zwracaj się do uczniów po imieniu – zwiększa szansę ich przetrwania).
3. Pytaj zawsze o pozwolenie, np. gdy chcesz się zwrócić do uczniów z jakimś poleceniem.
4. Zapamiętaj szczegóły dotyczące porywaczy i otoczenia – informacje te mogą okazać się cenne dla służb ratowniczych.
5. Staraj się uspokoić dzieci – zapanuj w miarę możliwości nad własnymi emocjami.

6. Dopóki nie zostanie wydane polecenie wyjścia:
  - nie pozwól dzieciom wychodzić z pomieszczenia oraz wyglądać przez drzwi i okna,
  - nakaż dzieciom położyć się na podłodze.
7. W chwili podjęcia działań zmierzających do uwolnienia, wykonuj polecenia grupy kontrterrorystycznej.

**UWAGA!** Bądź przygotowany na surowe traktowanie przez Policję/grupę interwencyjną. Dopóki nie zostaniesz zidentyfikowany, jesteś dla nich potencjalnym terrorystą.

8. Po zakończeniu akcji:
  - sprawdź obecność dzieci celem upewnienia się, czy wszyscy opuścili budynek - o braku któregoś dziecka poinformuj Policję,
  - nie pozwól żadnemu z dzieci samodzielnie wrócić do domu,
  - prowadź ewidencję dzieci odbieranych przez rodziców/osoby upoważnione.

### ***31. Użycie broni palnej na terenie szkoły***

W sytuacji bezpośredniego kontaktu z napastnikiem:

1. Nakaz dzieciom położyć się na podłodze.
2. Staraj się uspokoić dzieci.
3. Dopilnuj, aby dzieci nie odwracały się tyłem do napastników w przypadku polecenia przemieszczania się.
4. Jeżeli terroryści wydają polecenia, dopilnuj, aby dzieci wykonywały je spokojnie – gwałtowny ruch może zwiększyć agresję napastników.
5. O ile to możliwe zadzwoń pod jeden z numerów alarmowych

**UWAGA!** Nie rozłączaj się i staraj się, jeśli to możliwe, na bieżąco relacjonować sytuację.

6. Po opanowaniu sytuacji:
  - upewnij się o liczbie osób poszkodowanych i sprawdź, czy strzały z broni palnej nie spowodowały innego zagrożenia (np. pożaru),
  - zadzwoń lub wyznacz osobę, która zadzwoni pod jeden z numerów alarmowych
  - udziel pierwszej pomocy najbardziej potrzebującym,
  - w przypadku, gdy ostrzał spowodował inne zagrożenie podejmij odpowiednie do sytuacji działania.
  - zapewnij osobom uczestniczącym w zdarzeniu pomoc psychologiczną.

### **Zagrożenie bombowe**

#### **Symptomy wystąpienia zagrożenia:**

Podstawową cechą terroryzmu jest to, iż nie ma wyraźnych znaków ostrzegawczych o możliwości wystąpienia zamachu lub są one trudno dostrzegalne.

1. Zainteresowania i uwagi wymagają:
  - rzucające się w oczy lub po prostu nietypowe zachowania osób, pozostawione bez opieki przedmioty typu teczki, paczki itp., osoby wyglądające na obcokrajowców, osoby ubrane nietypowo do występującej pory roku,
  - samochody, a w szczególności furgonetki, parkujące w nietypowych miejscach (miejscach organizowania imprez i uroczystości).
2. Należy jednak pamiętać, że terrorysta nie zawsze musi być odmiennej narodowości i wyróżniać się z tłumu szczególnym wyglądem.



3. O swoich spostrzeżeniach poinformuj dyrektora szkoły, dyrektor powiadamia odpowiednie służby – Policję.

### **32. Postępowanie w sytuacji otrzymania informacji o podłożeniu ładunku wybuchowego:**

1. Dyrektor powiadamia odpowiednie służby - Policję, Urząd Gminy.
2. Jednocześnie przeprowadza ewakuację budynku zgodnie z procedurami
3. Osoba, która przyjęła zgłoszenie lub ujawniła przedmiot niewiadomego pochodzenia, co do którego istnieje podejrzenie, że może on stanowić zagrożenie dla osób i mienia, powinna ten fakt zgłosić służbom odpowiedzialnym za bezpieczeństwo w danym miejscu, dyrekcji szkoły. Informacji takiej nie należy przekazywać niepowołanym osobom, gdyż jej niekontrolowane rozpowszechnienie może doprowadzić do paniki i w konsekwencji utrudnić przeprowadzenie sprawnej ewakuacji osób z zagrożonego miejsca.
4. Zawiadamiając policję dyrektor podaje następujące informacje:
  - rodzaj zagrożenia i źródło informacji o zagrożeniu (informacja telefoniczna,
  - ujawniony podejrzany przedmiot),
  - treść rozmowy z osobą informującą o podłożeniu ładunku wybuchowego;
  - numer telefonu, na który przekazano informację o zagrożeniu oraz dokładny czas jej przyjęcia, adres, numer telefonu i nazwisko osoby zgłaszającej, opis miejsca i wygląd ujawnionego przedmiotu.
5. Wskazane jest uzyskanie od policji potwierdzenia przyjętego zgłoszenia.

### **Ogłoszenie alarmu bombowego oraz procedury postępowania w czasie zagrożenia bombowego:**

1. Do czasu przybycia policji akcją kieruje dyrektor szkoły lub osoba przez niego wyznaczona.
2. Na miejsce zagrożenia incydem bombowym należy wezwać służby pomocnicze takie jak: pogotowie ratunkowe, straż pożarną, pogotowie gazowe, pogotowie wodno-kanalizacyjne, pogotowie energetyczne.
3. Po przybyciu policji na miejsce incydem bombowego, przejmuje ona dalsze kierowanie akcją.
4. Należy bezwzględnie wykonywać polecenia policjantów.
5. Przy braku informacji o konkretnym miejscu podłożenia „bomby”, użytkownicy pomieszczeń służbowych powinni sprawdzić swoje miejsce pracy i jego bezpośrednie otoczenie, pod kątem obecności przedmiotów nieznanego pochodzenia.
6. Pomieszczenie ogólnodostępne (korytarz, klatki schodowe, toalety) oraz najbliższe otoczenie zewnętrzne obiektu, sprawdzają i przeszukują służby odpowiedzialne za bezpieczeństwo w danej instytucji.
7. Podejrzanych przedmiotów nie wolno dotykać! O ich lokalizacji należy powiadomić dyrektora oraz osoby odpowiedzialne za bezpieczeństwo.
8. Po ogłoszeniu ewakuacji, należy zachować spokój i opanowanie, pozwoli to sprawnie i bezpiecznie opuścić zagrożony rejon.
9. Po ogłoszeniu ewakuacji, należy opuścić szkołę, zabierając rzeczy osobiste (torebki, siatki, nesesery itp.)

10. Identyfikacją i rozpoznawaniem zlokalizowanego ładunku wybuchowego oraz jego neutralizacją zajmują się uprawnione i wyspecjalizowane jednostki i komórki organizacyjne policji.

### **Jak zachować się po otrzymaniu informacji o podłożeniu lub groźbie podłożenia „bomby”:**

1. Podczas działań związanych z neutralizacją „bomby” należy zastosować się do poleceń policji.
2. Ciekawość może być niebezpieczna- należy jak najszybciej oddalić się z miejsca zagrożonego wybuchem. Po drodze należy informować o zagrożeniu jak największe grono osób, będących w strefie zagrożonej lub kierujących się w jej stronę
3. Po ogłoszeniu alarmu i zarządzeniu ewakuacji należy niezwłocznie udać się do wyjścia, zgodnie ze wskazaniami administratora budynku lub wskazaniami upoważnionych osób.

### **Informacja o podłożeniu bomby**

1. Jeżeli jest to informacja telefoniczna:
    - słuchaj uważnie,
    - zapamiętaj jak najwięcej,
    - jeżeli masz taką możliwość, nagrywaj rozmowę – jeśli nie – spróbuj zapisywać informacje,
    - zwróć uwagę na szczegóły dotyczące głosu i nawyki mówiącego oraz wszelkie dźwięki w tle,
    - nigdy nie odkładaj pierwszy słuchawki,
    - jeżeli twój telefon posiada funkcję identyfikacji numeru dzwoniącego – zapisz ten numer.
    - jeżeli jest to wiadomość pisemna, zabezpiecz ją tak, aby nikt jej nie dotykał – przekażesz ją Policji.
  2. Po zakończeniu rozmowy niezwłocznie zadzwoń pod jeden z numerów alarmowych
  3. Zaalarmuj dyrektora szkoły
  4. Dyrektor dzwoni do Delegatury Śląskiego Kuratorium Oświaty w Częstochowie.
  5. Powiadom o zagrożeniu personel szkoły oraz uczniów, w sposób nie wywołujący paniki!
  6. Dyrektor zarządza ewakuację godnie z obowiązującą instrukcją
- UWAGA!** Poinstruj uczniów o zabraniu ze sobą rzeczy osobistych – plecaków, reklamówek itp.
7. Zabezpiecz ważne dokumenty, pieniądze.
  8. Wyłącz lub zleć pracownikowi ds. technicznych wyłączenie dopływu gazu i prądu.
  9. W przypadku odnalezienia podejrzanego przedmiotu nie dotykaj go i nie otwieraj.
  10. W miarę możliwości ogranicz dostęp osobom postronnym,
  11. Dokonaj próby ustalenia właściciela przedmiotu,
  12. Po przybyciu właściwych służb, bezwzględnie stosuj się do ich zaleceń.

### **Wykrycie/ znalezienie bomby (podejrzanego przedmiotu)**

1. Nie dotykaj podejrzanego przedmiotu.

**UWAGA!** Jeśli widzisz „bombę” to oznacza, że jesteś w polu jej rażenia.

2. Zadzwoń pod jeden z merów alarmowych:
3. Zabezpiecz, w miarę możliwości, rejon zagrożenia w sposób uniemożliwiający dostęp osobom postronnym – głównie uczniom, nie narażaj siebie i innych na niebezpieczeństwo.
4. Powiadom o zagrożeniu personel szkoły oraz uczniów, w sposób nie wywołujący paniki!
5. Zarządź przeprowadzenie ewakuacji zgodnie z obowiązującą instrukcją.
6. Zabezpiecz ważne dokumenty, pieniądze.
7. Wyłącz lub zleć pracownikowi ds. technicznych wyłączenie dopływu gazu i prądu.
8. Otwórz okna i drzwi.
9. Usuń z otoczenia wszystkie materiały łatwopalne.
10. Nie używaj w pobliżu podejrzanego ładunku urządzeń radiowych (radiotelefonów, telefonów komórkowych).
11. Po przybyciu właściwych służb, bezwzględnie stosuj się do ich zaleceń

### **Po wybuchu bomby:**

1. Oceń sytuację pod kątem ilości osób poszkodowanych i upewnij się, jakiego rodzaju zagrożenia spowodował wybuch.
2. Zadzwoń pod jeden z numerów alarmowych:
3. Udziel pierwszej pomocy najbardziej potrzebującym.
4. Sprawdź bezpieczeństwo dróg i rejonów ewakuacyjnych, a następnie zarządź przeprowadzenie ewakuacji zgodnie z obowiązującą instrukcją.
5. W przypadku, gdy wybuch spowodował inne zagrożenie, podejmij działania odpowiednie do sytuacji.
6. Po przybyciu właściwych służb, bezwzględnie stosuj się do ich zaleceń

### **33. Procedura kontaktowania się z mediami w sytuacjach kryzysowych**

Sytuacja kryzysowa jest skrajnym odejściem od normy, jest sensacją, którą to media są bardzo zainteresowane. Nie można ich lekceważyć, bo mają duży zasięg i dużą wiarygodność. Image szkoły/placówki jest przez to poważnie zagrożone.

1. Dyrektor sam kontaktuje się z mediami lub wyznacza osobę do kontaktu z mediami.
2. Nikt, poza wskazaną osobą, z członków rady pedagogicznej ani z pracowników szkoły nie udziela wywiadów.
3. Osoba kontaktująca się z mediami stosuje się do następujących wskazówek:
  - Mów pierwszy o złych wiadomościach.
  - Bądź absolutnie pewien faktów i stwierdzeń, które podajesz.
  - Bezwzględnie zachowaj spójność przekazu, logikę i konsekwencję.
  - Nie upubliczniaj informacji dotyczących bezpieczeństwa, objętych tajemnicą.
  - Analizuj dane.
  - Nie snuj spekulacji, podejrzeń i nie stawiaj hipotez.
  - Reaguj błyskawicznie i zdecydowanie na plotki dementując je i wykazując ich fałsz lub głupotę.

- Trzymaj nerwy na wodzy i nie licz na wyrozumiałość żądających wyjaśnień lub oczekujących informacji.
- Pokazuj, że dyrektor szkoły kontroluje sytuację i ma wizję wybrnięcia z niej.
- Nie ujawniaj nazwisk ofiar zanim nie dowie się o tym rodzina.
- Zawsze wyrażaj troskę z powodu strat, cierpień, ofiar, zniszczeń, nawet gdyby były nieuniknione i najbardziej uzasadnione.